

DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA OLIY TA'LIM LOYIHALARINI AMALGA OSHIRISHNING AFZALLIKLARI

Allayarova Zamira Eshmuratovna

Bank-moliya akademiyasi magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13856950>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklik modeli orqali loyihalarni amalga oshirishning dolzarbligi va afzalliklari yoritilgan. Davlat-xususiy sheriklik oliy ta'lim tizimini rivojlantirishda davlat va xususiy sektorning hamkorlikda ishlashini ta'minlab, moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish, innovatsiyalarni jalb etish, ta'lim sifatini oshirish kabi imkoniyatlar yaratadi. Maqolada Davlat-xususiy sheriklikning shakllanish mexanizmlari, xalqaro tajriba va O'zbekiston misolida amalga oshirilayotgan loyihalar tahlil qilinadi. Xulosada Davlat-xususiy sheriklik modeli ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: Davlat-xususiy sheriklik, oliy ta'lim loyihalari, ta'lim innovatsiyalari, moliyaviy sheriklik, O'zbekiston tajribasi, xalqaro tajriba, davlat-xususiy sheriklik modeli.

ADVANTAGES OF IMPLEMENTING HIGHER EDUCATION PROJECTS BASED ON PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Abstract. This article highlights the relevance and benefits of implementing projects through the public-private partnership model in the field of higher education. Public-private partnership ensures the cooperation of the public and private sectors in the development of the higher education system, creates opportunities such as diversification of financial resources, attraction of innovations, and improvement of the quality of education. The article analyzes the mechanisms of formation of public-private partnership, international experience and projects implemented in the case of Uzbekistan. In the conclusion, it is emphasized that the public-private partnership model is important in the modernization of the education system.

Key words: Public-private partnership, higher education projects, educational innovations, financial partnership, experience of Uzbekistan, international experience, public-private partnership model.

ПРЕИМУЩЕСТВА РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТОВ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Аннотация. В данной статье освещены актуальность и преимущества реализации проектов по модели государственно-частного партнерства в сфере высшего образования.

Государственно-частное партнерство обеспечивает сотрудничество государственного и частного секторов в развитии системы высшего образования, создает такие возможности, как диверсификация финансовых ресурсов, привлечение инноваций, повышение качества образования. В статье анализируются механизмы формирования государственно-частного партнерства, международный опыт и проекты, реализованные на примере Узбекистана. В заключении подчеркивается, что модель государственно-частного партнерства важна в модернизации системы образования.

Ключевые слова: Государственно-частное партнерство, проекты высшего образования, образовательные инновации, финансовое партнерство, опыт Узбекистана, международный опыт, модель государственно-частного партнерства.

Bugungi globallashuv davrida oliy ta'lim tizimini takomillashtirish va rivojlantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklik modeli jadal rivojlanib borayotgan konsepsiyalardan biri bo'lib, bu tizim davlat resurslari va xususiy sektorning moliyaviy, innovatsion imkoniyatlarini birlashtirish orqali yangi loyihalarni amalga oshirishga yo'naltiriladi. Ushbu maqola davlat-xususiy sheriklik asosida oliy ta'lim loyihalarini amalga oshirishning mohiyati, afzalliklari va tajribalarini yoritishga bag'ishlangan.

Davlat-xususiy sheriklik asosida oliy ta'lim loyihalarini amalga oshirishning zaruriyati

Oliy ta'lim sohasida davlatning moliyaviy va infratuzilma imkoniyatlari chegaralangan bo'lishi mumkin. Shu sababli, xususiy sektorni jalb qilish oliy ta'lim muassasalarining rivojlanishiga, yangi texnologiyalarni tatbiq etishga va ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi.

Bunda xususiy sektor investitsiya kiritadi, davlat esa ma'muriy va qonunchilik jihatdan qulay sharoit yaratadi.

Davlat-xususiy sheriklik modeli bir qancha afzalliklarga ega bo'lib, ularni quyidagicha bayon etish mumkin:

-Moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish: Xususiy sektorning sarmoyalari davlat byudjetiga bosimni kamaytiradi, bu esa o'z navbatida oliy ta'lim sohasida yangi loyihalarni amalga oshirishga imkon beradi.

-Innovatsiyalarni jalb qilish: Xususiy sektor o'z tajribasi va zamonaviy texnologiyalarni kiritishi orqali ta'lim jarayoniga yangilik olib keladi.

-Ta'lim sifatini oshirish: Xususiy sektor tomonidan boshqariladigan loyihalar bozor talablari bilan mos kelishi tufayli bitiruvchilarning mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishi ta'minlanadi.

-Samaradorlikni oshirish: Davlat-xususiy sheriklik modeli davlat tomonidan boshqariladigan loyihalarga nisbatan tezkorroq amalga oshirilishi va samaradorlikni oshirish imkoniyatiga ega.

Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining shakllanishi

Oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari davlat va xususiy sektorning resurslari va imkoniyatlarini birlashtirgan holda ta'lim tizimini modernizatsiya qilishni maqsad qilgan. Davlat-xususiy sheriklik doirasidagi mexanizmlar turli ko'rinishlarda shakllanishi mumkin bo'lib, har bir model davlat va xususiy sektor o'rtasidagi muvozanatni va maqsadlarni hisobga oladi. Quyida oliy ta'limda Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining shakllari batafsil ko'rib chiqamiz:

Infratuzilma rivojlanishi

Oliy ta'lim muassasalari infratuzilmasini rivojlantirish davlat-xususiy sheriklikning eng keng tarqalgan shakllaridan biridir. Bunda xususiy sektor oliy ta'lim muassasalariga kerakli infratuzilmani yaratishda, masalan, yangi o'quv binolari, laboratoriyalar, sport inshootlari va talabalar yotoqxonalarini qurishda investitsiya kiritadi. Buning evaziga davlat ta'lim muassasalari ulardan foydalanish huquqiga ega bo'ladi yoki xususiy sektor bu infratuzilmani boshqarish huquqiga ega bo'ladi.

Misol uchun, kampuslarning qurilishi va modernizatsiyasi davlat mablag'lari yetishmovchiligida samarali yechim bo'lishi mumkin. Xususiy sektor bu jarayonda texnologik

jihozlar va innovatsion qurilish texnologiyalarini tatbiq etishi orqali o'quv jarayonini ham samarali amalga oshirishga yordam beradi. Bu modelda davlat o'quv binolari va infratuzilmaga bo'lgan ehtiyojni belgilaydi, xususiy sektor esa moliyalashtiradi va boshqaradi.

Moliyaviy sheriklik

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining muhim tarkibiy qismi bu moliyaviy sheriklikdir. Bu modelda xususiy sektor tomonidan ta'lim tizimini moliyaviy qo'llab-quvvatlash amalga oshiriladi. Bu qo'llab-quvvatlash bir nechta yo'nalishda bo'lishi mumkin:

-Stipendiyalar va grantlar ajratish: Xususiy kompaniyalar yoki tashkilotlar iqtidorli talabalar uchun maxsus stipendiya va grant dasturlarini taqdim etishlari mumkin. Bu nafaqat talabalar uchun moliyaviy yordam beradi, balki bitiruvchilarning kelajakda o'sha kompaniyalarda ishlash imkoniyatini ham oshiradi.

-Sarmoyaviy fondlar tashkil etish: Xususiy sektor oliy ta'lim muassasalariga moliyaviy qo'llab-quvvatlash ko'rsatish uchun sarmoyaviy fondlar tuzishi mumkin. Bu fondlar yangi o'quv dasturlarini rivojlantirish, ilmiy-tadqiqot ishlarini moliyalashtirish yoki zamonaviy texnologiyalarni joriy etishga yordam beradi.

-Xususiy kredit dasturlari: Talabalarga o'qish uchun imtiyozli kreditlar ajratish ham davlat-xususiy sheriklikning moliyaviy ko'rinishlaridan biri hisoblanadi. Bunda davlat kredit olish sharoitlarini yaratadi, xususiy sektor esa kredit mablag'larini taqdim etadi.

O'quv dasturlarini yaratish

Xususiy sektorning ishtiroki nafaqat infratuzilma va moliyalashtirish bilan cheklanmaydi, balki ta'lim mazmunini rivojlantirishda ham ahamiyat kasb etadi. Oliy ta'lim muassasalari va xususiy sektor hamkorlikda ish beruvchilarning talablarini hisobga olgan holda o'quv dasturlarini yaratishi mumkin. Bunda quyidagi yo'nalishlar dolzarb hisoblanadi:

-Ish beruvchilar bilan hamkorlik: Xususiy sektor, ayniqsa, yirik kompaniyalar va korxonalar, o'zlarining ishchi kuchiga bo'lgan ehtiyojlarini inobatga olgan holda oliy ta'lim muassasalariga o'quv dasturlari va kurslar yaratishda yordam berishadi. Bu orqali ta'lim jarayoni mehnat bozori talablari bilan uyg'unlashadi.

-Amaliyot dasturlari va internship: Talabalar uchun amaliyot va internship imkoniyatlarini yaratish xususiy sektor bilan sheriklikda amalga oshiriladi. Bu bitiruvchilarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan boyitish, ularning kelajakdagi ish joylariga moslashuvchanligini oshirishga yordam beradi.

-Texnologik dasturlarni rivojlantirish: Zamonaviy texnologiyalarni o'quv jarayoniga joriy etish davlat-xususiy sheriklik modeli orqali amalga oshirilishi mumkin. Xususiy sektor tomonidan taqdim etilgan texnologiyalar (IT platformalar, laboratoriya jihozlari va boshqalar) ta'lim jarayonini samarali tashkil qilish imkonini beradi.

Tadqiqot va innovatsiyalarni rivojlantirish

Davlat-xususiy sheriklik modeli doirasida oliy ta'lim muassasalari va xususiy sektor o'rtasida tadqiqot va innovatsiyalar sohasida hamkorlik qilish imkoniyati katta. Xususiy sektor innovatsion g'oyalar va tadqiqot ishlari uchun mablag' ajratishi, oliy ta'lim muassasalari esa ilmiy salohiyatni oshirishi mumkin. Ushbu yo'nalish bo'yicha quyidagi jarayonlar amalga oshirilishi mumkin:

-Ilmiy-tadqiqot grantlari: Xususiy sektorning ilmiy-tadqiqot ishlari uchun grantlar ajratishi oliy ta'lim muassasalarida innovatsion g'oyalar rivojlanishiga zamin yaratadi. Bu loyihalar ko'pincha texnologik yangiliklar, sanoat tarmoqlari uchun innovatsiyalar va ilmiy kashfiyotlarni rivojlantirishga qaratiladi.

-Startaplar va inkubatsiya markazlari: Oliy ta'lim muassasalari va xususiy sektor hamkorligida startaplar va innovatsion markazlar tashkil etilishi orqali talabalar va ilmiy xodimlar o'zlarining ilmiy ishlanmalarini tijoratlashtirish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Xususiy sektor bunday markazlarga sarmoya kiritishi, davlat esa muvofiqlashtirish va qo'llab-quvvatlash vazifasini bajaradi.

Oliy ta'limda Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarining samarali shakllanishi orqali ta'lim jarayoni va infratuzilma rivojlanadi, moliyaviy barqarorlik ta'minlanadi, innovatsiyalar joriy qilinadi. Xususiy sektorning ishtiroki nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki talabalarning mehnat bozorida talabgor bo'lishini ta'minlaydi. Shu sababli, oliy ta'lim sohasida Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini keng joriy qilish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda.

Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini amalga oshirishda dunyo tajribasi

Davlat-xususiy sheriklik modeli dunyoning ko'plab davlatlarida muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda. Misol uchun, Buyuk Britaniyada xususiy sektorning investitsiyalari natijasida bir nechta oliy o'quv yurtlari yangi texnologiyalar bilan jihozlangan. AQShda esa xususiy fondlar orqali oliy ta'lim loyihalari moliyalashtiriladi, xususan, innovatsion laboratoriyalar tashkil etiladi.

Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini amalga oshirishda O'zbekiston tajribasi

O'zbekistonda Davlat-xususiy sheriklik modeli hozirgi kunda rivojlanib bormoqda.

Jumladan, xususiy sektor vakillari oliy ta'lim muassasalariga sarmoya kiritib, yangi loyihalarni amalga oshirishni qo'llab-quvvatlamoqda. Shuningdek, O'zbekiston hukumati oliy ta'lim sohasida Davlat-xususiy sheriklikni rag'batlantirish bo'yicha qator qonunchilik asoslarini ishlab chiqdi. Mamlakatda yirik xususiy korxonalar va xalqaro tashkilotlar bilan sheriklikda oliy ta'lim muassasalari tashkil etish loyihalari amalga oshirilmoqda.

Xulosa qilib aytishimiz mumkinki, davlat-xususiy sheriklik asosida oliy ta'lim loyihalarini amalga oshirish – zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirishning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu model davlat va xususiy sektorning kuchlarini birlashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish, innovatsiyalarni joriy qilish va moliyaviy jihatdan barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

O'zbekistonda Davlat-xususiy sheriklik modeli rivojlanish bosqichida bo'lib, uning samarasini oshirish uchun tizimni yanada takomillashtirish va yanada kengroq qo'llanilishi talab etiladi.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirishning huquqiy va institusional bazasini yaratish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar to'g'risida"gi 2018 yil 20 oktyabrda PQ-3980-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi davlat-xususiy sherikchilikni rivojlantirish agentligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 2018 yil 13 dekabrda 1009-sonli qarori.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini amalga oshirish tartibini takomillashtirish to'g'risida"gi 2020 yil 26 apreldagi 259-son qarori.